

Azərbaycan Respublikası adından

QƏRAR

Bakı şəhəri

İş № 2(102)-5320/2021

02.11.2021

ALİ MƏHKƏMƏ

**Azərbaycan Respublikası adından
Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi
Mülki kollegiyasının**

**İddiaçı
Cavabdeh qarşı iş üzrə**

Q Ə R A R İ

***(Açar sözlər: uşaqların valideynlərdən kimin yanında
qalmasının müəyyən edilməsi və alimentin tutulması)***

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası, hakimlər Şəfiyev İspəndiyar Əsəd oğlu (sədrlik edən və məruzəçi), Əhmədov Əhməd Abbas oğlu və Həsənov Vüqar Təvəkgül oğlundan ibarət tərkibdə,
X6 oğlunun katibliyi, Cavabdeh iştirakı ilə,

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 27.04.2021-ci il tarixli, 2(106)-1219/2021 sayılı qətnaməsindən Cavabdeh tərəfindən verilmiş kassasiya şikayəti üzrə işə 02 noyabr 2021-ci il tarixdə Ali Məhkəmənin binasında açıq məhkəmə iclasında baxaraq, aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

İşin halları

1. Tərəflər 29 may 2012-ci il tarixdə nikaha daxil olmuş, həmin nikahdan 15 mart 2013-cü il təvəllüdlü X4 və 28 iyul 2015-ci il təvəllüdlü Şərbətov İsmayıl Ramil oğlu doğulmuşdur. Tərəflər hazırda ayrılmışdır və aralarında olan nikah Cəlilabad Rayon Məhkəməsinin 2(073)-539/2020 sayılı, 10.06.2020-cil tarixli qətnaməsi ilə pozulmuşdur. Uşaqlar atanın yanında yaşayırlar.

İş üzrə qəbul edilmiş məhkəmə aktları

a) Birinci instansiya məhkəməsində icraat

2. İddiaçı cavabdeh Cavabdeh qarşı iddia ərizəsi ilə Cəlilabad Rayon Məhkəməsinə müraciət edərək, Cavabdeh ilə birgə nikahlarından doğulmuş 15.05.2013-cü il təvəllüdlü X2 və 28.07.2015-ci il təvəllüdlü X1 cavabdehdən alınaraq ona verilməsi və uşaqların saxlanması üçün hər ay hər uşaq üçün 170 manat olmaqla, ümumilikdə 340 manat məbləğində alimentin tutulması barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

3. İddia tələbi onunla əsaslandırılmışdır ki, uşaqları cavabdehin yanında yaşayır. Cavabdeh tərəf uşaqları gəzdirmək adı ilə ondan almış və uşaqların onun yanına qayıtmasına imkan verməmişdir. Dəfələrlə tələb etməsinə baxmayaraq, cavabdeh uşaqları ona verməyəcəyini bildirmişdir. Uşaqları azyaşlı olmaqla ana qayğısına, nəvazişinə, qulluğa daha çox ehtiyacları vardır. O, uşaqlarına çox bağlıdır və onları çox sevir. Cavabdeh fərdi əməklə məşğul olur, qazancı qeyri-müntəzəmdir, ona görə də cavabdehdən sabit pul məbləğində hər ay hər uşağa görə 170 manat aliment tutulmasını istəyir.

4. Cavabdeh birinci instansiya məhkəməsində iddianı qəbul etməyərək izahatında göstərmişdir ki, iddiaçı ona xəyanət etməsi səbəbindən ailə münasibətləri pozulmuş və ayrılmışlar. Ayrıldıqları vaxtdan azyaşlı uşaqları onun yanında qalmışdır. Uşaqların iddiaçıya verilməsinə razı deyildir. İddiaçı uşaqlarının qayğısını çəkmək və onlara nəvaziş göstərmək iqtidarında deyildir. Uşaqların yaxşı yaşaması və sağlam böyüməsi üçün hər cür şərait yaratmışdır. Qeyd edilənlərin nəzərə alınaraq iddianın təmin edilməməsinə dair qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

5. Qəyyumluq və Himayə orqanı iş üzrə verdiyi rəydə uşaqların anaları İddiaçı yanında yaşamasını məqsədə müvafiq hesab etmişdir.

6. Cəlilabad Rayon Məhkəməsinin 2(073)-630/2020 sayılı, 10 sentyabr 2020-ci il tarixli qətnaməsi ilə (hakim Q.Paşayev) iddia tələbi qismən təmin edilmiş, 15.05.2013-cü il təvəllüdlü X4 və 28.07.2015-ci il təvəllüdlü X3 Cavabdeh alınıb İddiaçı himayəsinə verilməsi, uşaqların yetkinlik yaşına çatanaqəd saxlanması üçün Cavabdeh hər ay hər uşağa görə 100 manat olmaqla, cəmi 200 manat sabit pul məbləğində alimentin tutularaq İddiaçı verilməsi, iddianın qalan hissədə təmin edilməməsi, uşaqların saxlanması üçün alimentin tutulması hissəsinin onların ataları Cavabdeh alınaraq anaları İddiaçı himayəsinə verildiyi gündən hesablanması qət edilmişdir.

7. Məhkəmə gəlidiyi nəticəni onunla əsaslandırmışdır ki, Cəlilabad rayon İcra Hakimiyyəti yanında Qəyyumluq və Himayə Orqanı 15.05.2013-cü il təvəllüdlü X2 və 28.07.2015-ci il təvəllüdlü X1 anaları İddiaçı yanında yaşaması yetkinlik yaşına çatmayanların hüquq və mənafeyinə uyğun hesab etmişdir.

8. Məhkəmə həmçinin hesab etmişdir ki, ilkin iddia tələbi aliment hissəsində təmin edilərək, Cavabdeh hər ay hər uşaq üçün 100 manat olmaqla aliment tutulmasını ağlabatan məbləğ kimi qəbul edilə bilər. Belə qənaətə gələrkən bu hallarla yanaşı uşağın əvvəlki təminatının və hazırkı səviyyəsinin mümkün qədər maksimal saxlanması əsas meyar olmaqla yanaşı, bir tərəfin deyil, hər iki tərəfin ailə və maddi vəziyyəti nəzərə alınmışdır.

9. Məhkəmə öz mövqeyini Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 60, 75, 78, 81-ci maddələrinə istinadla əsaslandırmışdır.

b) Apellyasiya instansiyası məhkəməsindəki icraat

10. Cavabdeh həmin qətnamədən apellyasiya şikayəti verərək qətnamənin ləğv edilməsini, 15.05.2013-cü il təvəllüdlü X2 və 28.07.2015-ci il təvəllüdlü X1 ataları Cavabdeh yanında qalması barədə yeni qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

11. Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 27.04.2021-ci il tarixli, 2(106)-1219/2021 sayılı qətnaməsi ilə (hakimlər T.X.Heydərov (sədrlik edən və məruzəçi), T.S.Kərimov və İ.H.Əhmədov) cavabdeh tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

12. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi gəlidiyi nəticəni onunla əsaslandırmışdır ki, uşaqların yaşı, uzun müddət ana qayğısından məhrum olmaları, eləcə də atanın və onun ailə üzvlərinin anaya qarşı mənfi psixoloji və emosional vəziyyətin uşaqlara mənfi təsiri nəzərə alınmalıdır. Uşaqla ünsiyyət davamedici xarakter daşdığı üçün münasibət ananın övladı ilə ünsiyyət qurma bacarığından asılı olaraq tədricən yaxşılığa doğru dəyişilə bilər. Ananın uşaqları incitməsi, döyməsi, valideynlik vəzifəsini icra etməməsi barədə cavabdehin göstərdiyi dəlillər, uşaqların anasından ayrı yaşaması üçün müstəsna hallar işin halları ilə təsdiq olunmur. Əksinə, Qəyyumluq və Himayə orqanının rəyi ilə uşaqların analarının yanında yaşaması daha məqsədəuyğun hesab edilmişdir.

13. Məhkəmə daha sonra qeyd etmişdir ki, birinci instansiya məhkəməsinin "qanunvericiliyin və Ali Məhkəmənin Plenumunun qərarında qeyd olunan uşaqların valideynlərdən hansının yanında qalması ilə bağlı uşağın fikri dinlənilərkən "10 yaşına çatmış uşağın fikri mütləq nəzərə alınmalıdır" yaxud "qərar qəbul edilərkən 7 yaşına çatmış uşağın fikri öyrənilə və nəzərə alın bilər" ifadələri uşağın bir valideyndən digərinə alınıb verilməsi üçün yeganə əsas olmaması, uşaqların hər birinin fikrini öyrəndikdən sonra, iş üzrə toplanmış sübutlarla birlikdə məcmu halında qiymət verərək belə hesab etmişdir ki, uşaqların hazırkı vəziyyətdə atada qalması onların mənafeyinə ziddir. Hər iki uşaq azyaşlıdır və həmçinin biri (15.05.2013-cü il təvəllüdlü Y.Şərbətov) məktəblidir. Uşaqların atası işdə olduğu müddətdə onları validiyələrinin ümudünə buraxır. Yaşlı nənənin, babanın və yaxud digər qohumların azyaşlı uşaqlarına baxması, onların tərbiyəsi ilə məşğul olması gələcəkdə həmin uşaqların bir şəxsiyyət kimi formalaşması üçün kifayət deyildir. Uşaqlara ana tərəfindən verilən nəvazişi başqa heç bir şey əvəz edə bilməyəcəkdir. Həmçinin beynəlxalq hüquq normalarının tələblərinə əsasən uşaqların anadan ayrılması yalnız müstəsna halda yol verilir" qənaəti ilə razılaşıb və tərəflərin birgə nikahından doğulmuş azyaşlı uşaqların mənafeyini, uşağın yetkinlik yaşına çatmamasını, ana qayğısına daha çox ehtiyacının olmasını və işin digər mühüm hallarını, X2 anası tərəfindən əlinin sobada yandırılması ilə bağlı verdiyi izahatla əlaqədar məhkəməyə heç bir sübut və ya əsas təqdim etmədiyini nəzərə alaraq, hesab edir ki, birinci instansiya məhkəməsinin 15.05.2013-cü il təvəllüdlü X4 və 28.07.2015-ci il təvəllüdlü X1 Cavabdeh alınıb İddiaçı himayəsinə verilməsi, qənaətinə gəlməkdə haqlı olmuşdur.

Kassasiya şikayətinin və ona etirazın dəlilləri, məhkəmə icraatı iştirakçılarının izahatları

a) Kassasiya şikayətinin dəlilləri

14. Cavabdeh kassasiya şikayəti verərək apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv olunması və uşaqların atanın yanında qalması barədə qərar çıxarılmasını xahiş etmişdir.

15. Kassasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, Cəlilabad rayon Qəyyumluq və Himayə orqanının verdiyi rəy, formal əsaslara söykənərək verilmişdir. Rəylə tanış olarkən də belə nəticəyə gəlmək olur ki, komissiya ilk növbədə azyaşlıların mənafeyini gözləməmiş, onlarla ünsiyyət yaradaraq uşaqların fikrini öyrənmək əvəzinə, rəydə iddiaçının atasına məxsus olan torpaq sahəsinin ölçüsünü və onun Rusiya Federasiyasında ticarətlə məşğul olub aylıq qazancının nə qədər olmasını aydınlaşdırmışdır. Bundan başqa, Yusif Şərbətovun 7 yaşı olduğu üçün dindirilmiş və uşaq atasının yanında qalmaq istədiyini bildirmişdir. Həmçinin analarının ibtidai təhsili belə yoxdur. Lakin uşaqlar cavabdehin yanında qalaraq müasir şəraitli məktəbdə təhsil alır və həmçinin həftədə 3 dəfə repetitor yanına hazırlığa gedirlər.

b) Kassasiya şikayətinə qarşı etirazın dəlilləri

16. Kassasiya şikayətinə qarşı yazılı etiraz daxil olmamışdır.

c) Məhkəmə icraatı iştirakçılarının izahatları

17. Ali Məhkəmənin Mülki Kollegiyasının iclasında cavabdeh vəkilsiz iştirak etdiyinə görə Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 67-ci maddəsinin tələbinə əsasən onun izahatı dinlənilməmişdir.

18. Məhkəmə iclasının yeri və vaxtı barədə lazımi qaydada məlumat verilməsinə baxmayaraq, iddiaçı məhkəmə iclasına gəlmədiyinə və gəlməmənin səbəbi barədə məlumat vermədiyi üçün məhkəmə kollegiyası MPM-in 415.3-cü maddəsinə əsasən işə onun iştirakı olmadan baxılmasını mümkün hesab etmişdir.

Tətbiq edilən hüquq

19. *Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası*

Maddə 34. Nikah hüququ

İV. Ər ilə arvadın hüquqları bərabərdir. Uşaqlara qayğı göstərmək, onları tərbiyə etmək valideynlərin həm hüququ, həm də borcudur.

20. *Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsi*

Maddə 52. Uşağın öz fikrini bildirmək hüququ

Uşaq ailədə onun maraqlarına toxunan istənilən məsələnin həlli zamanı öz fikrini bildirmək, habelə məhkəmə istintaqı və inzibati araşdırmaların gedişində dinlənilmək hüququna malikdir. Onun maraqlarına zidd olan hallar istisna olunmaqla, 10 yaşına çatmış uşağın fikri mütləq nəzərə alınmalıdır. Bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş hallarda məhkəmə və ya qəyyumluq və himayə orqanı yalnız 10 yaşına çatmış uşağın razılığı ilə qərar qəbul edə, habelə qərar qəbul edərkən 7 yaşına çatmış uşağın fikrini öyrənə və nəzərə ala bilər.

Maddə 56. Valideynlərin hüquq və vəzifələrinin bərabərliyi

56.1. Valideynlər öz uşaqları barəsində bərabər hüquq və vəzifələrə malikdirlər.

Maddə 58. Uşaqların tərbiyəsi və təhsilində valideynlərin hüquq və vəzifələri

58.1. Valideynlər uşaqlarını tərbiyə etmək hüququna malikdirlər və uşaqlarını tərbiyə etməyə borcludurlar.

Maddə 60. Valideynlik hüquqlarının həyata keçirilməsi

60.1. Valideynlik hüquqları uşaqların mənafeyinə zidd həyata keçirilə bilməz.

60.3. Uşaqların tərbiyə və təhsilinə aid olan bütün məsələlər uşaqların hüquq və mənafeləri, onların rəyi nəzərə alınmaqla, valideynlərin qarşılıqlı razılığı əsasında həll

olunur. Valideynlər (onlardan biri) öz aralarında olan narazılığı həll etmək üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanına və ya məhkəməyə müraciət edə bilərlər.

60.4. Valideynlər ayrı yaşadıqda uşaqların yaşayış yeri onların razılığı ilə həll edilir. Valideynlər arasında razılıq olmadıqda, məhkəmə mübahisəni uşaqların hüquq və mənafeələrini, onların rəyini və sair halları (uşaqların qardaş və bacılarına, valideynlərdən hər birinə olan bağlılığı, valideynlərin əxlaqi və digər şəxsi keyfiyyətləri, uşağın yaşı, onun inkişafı və tərbiyəsi üçün şərait yaradılması) nəzərə almaqla həll edir.

21. "Uşaq hüquqları haqqında" Qanun

Maddə 19. Valideynlərin uşağın tərbiyəsində bərabər hüquq və vəzifələri vardır. Onlar uşağı sağlam böyütməli, ümumbəşəri və milli dəyərlər əsasında tərbiyə etməli, müstəqil həyata hazırlamalıdır. Uşağın qabiliyyətinin inkişaf etdirilməsi, onun maddi və mənəvi tələbatlarının təmin edilməsi, hüquq və mənafeələrinin mühafizəsi valideynlərin vəzifələridir.

22. Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsi

Maddə 417. Kassasiya instansiyası məhkəməsinin səlahiyyətləri

417.1. Kassasiya məhkəməsi işə baxarkən:

417.1.3. apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və ya qəraradını dəyişiklik edilmədən, şikayəti təmin etmədən saxlaya bilər.

Maddə 418. Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin və ya qəraradının ləğv edilməsinin əsasları

418.1. Maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması, o cümlədən maddi və prosessual hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin pozulması apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və qəraradının ləğv edilməsi üçün əsasdır.

Kassasiya baxışının hədləri

23. MPM-in 407.2-ci maddəsinə əsasən kassasiya şikayətində işin hallarının sübut olunmamasına, məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün əhəmiyyətli olan bütün faktiki halların aydınlaşdırılmamasına və yaxud qətnamə və qəraradında ifadə olunan nəticələrin işin faktiki hallarına uyğun olmamasına istinad etməyə yol verilmədiyi üçün kassasiya instansiyası məhkəməsi şikayətin belə dəlilləri üzrə araşdırma aparmır və onlara qiymət vermir. MPM-ə əsasən kassasiya instansiyası məhkəməsi müstəsna olaraq hüquqi məsələlərə baxmaqla apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır (maddə 416).

24. Prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması qətnamənin yaxud qəraradın ləğv edilməsi üçün o vaxt əsas ola bilər ki, bu pozuntu düzgün qətnamə qəbul edilməməsi ilə nəticələnsin və ya nəticələne bilsin (maddə 418.3).

25. Qanunun tələbinə görə kassasiya instansiyası məhkəməsi işin faktiki hallarını araşdırmır. Lakin apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq olunub-olunmamasını yoxlamaq zərurətindən irəli gələrək, iş materiallarında olan, aşağı instansiya məhkəmələri tərəfindən qəbul edilərək işə əlavə olunmuş, araşdırılmış və (və ya) müəyyən edilmiş sübutlara və hüquqi faktlara istinad edilməsi kassasiya instansiyası məhkəməsinin faktiki halları araşdırması kimi qiymətləndirilməməlidir.

26. Hazırkı kassasiya şikayətində apellyasiya instansiyası məhkəməsi aktının tam ləğvi xahiş edildiyinə baxmayaraq, kassasiya şikayətinin məzmunundan görünür ki, cavabdeh onun iddiasının uşaqlarının öz yanında saxlanması narazıdır və qətnaməni həmin hissədə mübahisələndirir. Ona görə də məhkəmənin aktı uşaqların ananın yanında saxlanılmasına dair hissədə yoxlanılır.

Kassasiya instansiyası məhkəməsinin mövqeyi

27. Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən mübahisəli hüquq münasibətini tənzimləyən maddi hüquq normaları düzgün tətbiq olunmuşdur. İş üzrə düzgün qətnamə qəbul edilməməsi ilə nəticələnən prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması halları müəyyən edilmir. Bu baxımdan apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv olunması və ya dəyişdirilməsi üçün əsas yoxdur.

28. Tərəflər arasında yaranmış hüquq münasibətləri valideynlərin razılığı olmadıqda uşağın yaşayış yerinin məhkəmə qaydasında müəyyən olunması ilə bağlı yaranan mübahisədir və Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin, habelə ölkəmizin tərəfdər çıxdığı beynəlxalq Konvensiyaların aşağıdakı müddələri əsasında həll olunmalıdır.

29. İddia tələbinin hüquqi əsasını təşkil edən mərkəzi hüquq norması Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 60.4-cü maddəsidir.

30. BMT Baş Assambleyasının 20 noyabr 1959-cu il tarixli 1386 (XİY) sayılı qətnaməsi ilə elan edilmiş Uşaq Hüquqları Bəyannaməsinin 6-cı prinsipinə görə, uşaq şəxsiyyətinin tam və ahəngdar inkişafı üçün məhəbbətə və başa düşülməyə möhtacdır. O, mümkün olduqda, valideynlərinin himayəsində və onların məsuliyyəti altında və hər halda, məhəbbət və mənəvi-maddi təminat mühitində böyüməlidir. *Azyaşlı uşaq, müstəsna şərait mövcud olduğu hallardan başqa, anasından ayrılmamalıdır.*

31. «Uşaq hüquqları haqqında» BMT Konvensiyasının 9-cü maddəsində deyilir ki, iştirakçı dövlətlər təmin edirlər ki, uşaq öz valideynlərinin arzusuna zidd olaraq onlardan ayrılmasın, bu şərtlə ki, məhkəmənin qərarına uyğun olaraq səlahiyyətli orqanlar tətbiq edilən qanuna və qaydalara müvafiq surətdə müəyyən etsinlər ki, bu ayrılıq uşağın ən yaxşı mənafeləri naminə labüddür. Belə ayrılıq o halda labüd ola bilər ki, valideynlər bir-birindən ayrı yaşasınlar və uşağın yaşayış yeri barədə qərar qəbul etmək lazım gəlsin.

32. Məhkəmə kollegiyası işin həllinə ilk növbədə uşaqların münasibətini araşdırmaqdan başlamağı zəruri sayır.

33. Çünki qanunvericilikdə məhkəmələrin üzərinə qoyulan vəzifələrdən biri də, uşaq maraqlarının daha yaxşı təmin edilməsinə diqqət yetirilməsidir. «Uşaq hüquqları haqqında» Konvensiyanın 3-cü maddəsinə görə sosial təminat məsələləri ilə məşğul olan dövlət idarələri və ya özəl idarələr, habelə məhkəmələr, inzibati orqanlar, yaxud qanunvericilik orqanları tərəfindən həyata keçirilib keçirilməməsindən asılı olmayaraq, uşaqlar barəsində görülən bütün tədbirlərdə uşağın maraqlarının daha yaxşı təmin edilməsinə ilk növbədə diqqət yetirilir.

34. Hər bir halda başlanğıc prinsipin uşağın üstün mənafeyi olduğu unudulmamalıdır. Uşaqların «üstün maraqları» konsepsiyası, «Uşaq hüquqları haqqında» Bəyannamənin 2-ci maddəsindən, «Uşaq hüquqları haqqında» Konvensiyanın 3-cü maddəsinin birinci bəndindən irəli gəlir. 2008-ci ildə BMT-nin Qaçqınlar və Ailə Komissarlığı tərəfindən qəbul edilmiş «Uşaq mənafeələrinin daha yaxşı təmin edilməsi Qaydaları»nda göstərilir ki, «üstün maraqlar» termini uşağın rifahını izah edir. Belə rifah yaşı, yetkinlik səviyyəsi, valideynin olub-olmaması, uşağın ətraf mühiti və təcrübəsi kimi fərdi hallarla müəyyən edilir».

35. «Uşaq hüquqları haqqında» Konvensiyanın 12-ci maddəsinə görə iştirakçı dövlətlər öz baxışlarını formalaşdırmağa qadir olan uşağı özünə aid bütün məsələlər barəsində həmin baxışları sərbəst ifadə etmək hüququ ilə təmin edirlər, həm də uşağın baxışlarına onun yaşına və yetkinliyinə uyğun lazımı diqqət yetirilir.

36. Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 52-ci maddəsində də uşağın öz fikrini bildirmək hüququ təsbit edilərək göstərilir ki, uşaq ailədə onun maraqlarına toxunan istənilən məsələnin həlli zamanı öz fikrini bildirmək, habelə məhkəmə istintaqı və inzibati araşdırmaların gedişində dinlənilmək hüququna malikdir. Onun maraqlarına zidd olan hallar istisna olunmaqla, 10 yaşına çatmış uşağın fikri mütləq nəzərə alınmalıdır. Bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş hallarda məhkəmə və ya qəyyumluq və himayə orqanı yalnız 10 yaşına çatmış uşağın razılığı ilə qərar qəbul edə, habelə qərar qəbul edərkən 7 yaşına çatmış uşağın fikrini öyrənə və nəzərə ala bilər.

37. Həmçinin Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun “Nikahın pozulması, boşanmadan sonra yetkinlik yaşına çatmayan uşaqların valideynlərdən hansının yanında qalması və uşaqlar üçün valideynlərdən aliment tutulması tələbinə dair işlərə baxılarkən qanunvericiliyin məhkəmələr tərəfindən tətbiqi təcrübəsi haqqında” 28 mart 2016-cı il tarixli qərarında məhkəmələrə izah etmişdir ki, uşağın mənafeyinin tələb etdiyi bütün hallarda onun məhkəmə iclasında dinlənmək hüququ təmin olunmalıdır. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyanın 12-ci və Ailə Məcəlləsinin 52-ci maddələrinin tələbinə müvafiq olaraq maraqlarına toxunulan istənilən məsələnin həlli zamanı uşaq öz fikrini bildirmək, habelə məhkəmə istintaqı və inzibati araşdırmaların gedişində dinlənmək hüququna malikdir. Uşağın fikrinin obyektiv qiymətləndirilməsini təmin etmək üçün onun pedaqoqun, təhsil müəssisəsinin nümayəndəsinin (tərbiyəçinin), yaxud uşaq psixoloqunun və ya qəyyumluq və himayəçilik orqanının nümayəndəsinin iştirakı ilə dinlənməsi məqsədə müvafiqdir. Maraqlarına zidd olan hallar istisna olmaqla, 10 yaşına çatmış uşağın fikri mütləq nəzərə alınmalıdır. *Məhkəmə qərar qəbul edərkən həmçinin 7 yaşına çatmış uşağın fikrini öyrənə və nəzərə ala bilər*

38. İş materiallarından məlum olur ki, birinci instansiya məhkəməsində uşaqlardan birinin - 15.05.2013-cü il təvəllüdlü Yusifin fikri öyrənilmişdir.

39. Qanunvericilik uşağın rəyinin 10 yaşına çatdıqdan sonra mütləq nəzərə alınmasını müəyyən edir. Belə ki, Ailə Məcəlləsinin 52-ci maddəsinə görə 10 yaşına çatmış uşağın fikri mütləq nəzərə alınmalıdır. Ali Məhkəmənin Plenumunun yuxarıda göstərilən qərarında göstərilmişdir ki, valideynlərdən hansının yanında qalması ilə bağlı uşağın fikri dinlənilərkən Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 52-ci maddəsində qeyd edilən “10 yaşına çatmış uşağın fikri mütləq nəzərə alınmalıdır” yaxud “qərar qəbul edilərkən 7 yaşına çatmış uşağın fikri öyrənilə və nəzərə alınmalıdır” ifadələri uşağın bir valideyndən digərinə alınıb verilməsi üçün yeganə əsas deyildir. Məhkəmə hər bir halda uşağın fikrini digər hallarla yanaşı məcmu halında qiymətləndirməli və uşağın üstün maraqlarını nəzərə almaqla mübahisəni həll etməlidir.

40. Məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, işə baxan məhkəmə uşağın maksimal qaydada müstəqil fikir formalaşdırmaq imkanına malik olub-olmamasını müəyyən etmək öhdəliyi daşıyır. «Uşaq hüquqları haqqında» Beynəlxalq Konvensiyanın 12-ci maddəsində bəhs olunan uşağın fikrini «azad» ifadə etməsi anlayışı, uşağın öz fikirlərini heç bir təzyiq olmadan ifadə etmək və dinlənmək hüququnu həyata keçirmək və ya keçirməmək seçiminin olması, «uşaq manipulyasiyaya və ya əsassız təsir və təzyiqə məruz qalmamalıdır» deməkdir.

41. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi azyaşlı Yusifin atasının yanında qalmaq barədə fikrini təhlil edərək, onun anaya qarşı motivasiya olunan mühitdə yaşamasını nəzərə alaraq qeyd etmişdir ki, uşaqların yaşı, uzun müddət ana qayğısından məhrum olmaları, eləcə də atanın və onun ailə üzvlərinin anaya qarşı mənfi psixoloji və emosional vəziyyətin uşaqlara mənfi təsiri nəzərə alınmalıdır. Uşaqla ünsiyyət davamedici xarakter daşdığı üçün münasibət ananın övladı ilə ünsiyyət qurma bacarığından asılı olaraq tədricən yaxşılığa doğru dəyişilə bilər.

42. Həmçinin apelyasiya instansiyası məhkəməsi ananın uşaqları incitməsi, döyməsi, valideynlik vəzifəsini icra etməməsi barədə cavabdehin göstərdiyi dəlillərin, uşaqların anasından ayrı yaşaması üçün müstəsna halların işin halları ilə təsdiq olunmadığını müəyyən etmişdir.

43. Kassasiya şikayətinin digər dəlilləri apelyasiya şikayətinin dəlilləri ilə eynilik təşkil edir və apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən işin halları və mübahisəyə tətbiq olunmalı maddi hüquq normaları əsasında təhlil edilərək, hüquqi qiymət verilmişdir. Məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün əhəmiyyətli olan bütün faktiki halların aydınlaşdırılmaması və qətnamədə ifadə olunan nəticələrin işin faktiki hallarına uyğun olmaması ilə bağlıdır və hazırkı icraat çərçivəsində belə dəlillər üzrə araşdırma aparılmır, onlara qiymət verilmir.

44. Məhkəmə kollegiyası qeyd olunanları nəzərə alaraq belə qənaətə gəlir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmalı, kassasiya şikayəti təmin olunmamalıdır.

45. Məhkəmə kollegiyası yuxarıda göstərilənlərə əsasən və MPM-in 416, 417 və 419-cu maddələrini rəhbər tutaraq,

Qərara aldı:

Cavabdeh tərəfindən verilmiş kassasiya şikayəti təmin edilməsin.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 27.04.2021-ci il tarixli, 2(106)-1219/2021 sayılı qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılsın.

Qərar qətidir və qəbul edildiyi andan qüvvəyə minir.